

CLEMENS VII. PAPA KAROLO V. ROMA.

Impe. semper Augusto. S. D.

Harissime in Christo fili noster salutem & apostolicam bene. Non opus esse credimus apud Serenitatem tuam multis uerbis uti, ad demonstrandum, quo iam per tres annos studio, quibus nos curis & actionibus, a nostri uidelicet pontificatus initio, tum pacem communem totius christiani nominis, tum priuatim tuam amicitiam & coniunctionem nobiscum procurauerimus atque appetierimus: sunt. n. acta cogitataque tibi propemodum æque nota ac nobis. Sumus quidem consilij nihil prætermisisse quod, uel ad boni pastoris officium erga uniuersum gregem, uel ad fidelis amici animum in tuam Serenitatem speciatim pertineret. Quorum tamen honorum operum atque amoris erga te nostri esse sumus exitum consecuti, ut repulsi iam totiens a beneuolentia & coniunctione tua, tamen nullam æquitatem conditionum, nullam iudicium ueri amoris apud te inuenerimus, siue eorum artibus & dolis, qui nos cum Serenitate tua nunquam coniunctos esse uoluerunt, siue tua mente, oppressione Italiam imminutione nostræ dignitatis mediante, ad ea consilia, a quibus & natura, & uoluntate semper abhorruimus necessario sumus compulsi. Serius quidem multo quam aut plurimarum rerum indignitas aut honoris nostri & publici Italiam boni ratio postulabat: sed cum ad extremum uentum esset cum patientiam nostram diuturnam atque magnam iam nomen atque opinio ad negligentiam rerum publicarum conuerteretur coacti sumus tandem ea capere arma: quæ & iustitiæ & Italiam libertati & nobis ipsis possent esse præsidio: non offendendi cuiusquam causa, sed tuendi & conseruandi honoris æque officij nostri. Etenim, ut commemoremus breuiter causas quibus adacti sumus ita facere, meminisse potest Serenitas tua nos, cum in cardinalatu essemus tibi summe addictos atque coniunctos & uiuo ferre Leone decimo fratre nostro patruale & deinde & mortuo quo rerum tuarum is exitus esset, & eam gloriam quam tumet optabas, non laboribus, non periculis nostræ personæ propriæ, non impensis pepercisse. Cumque deinde diuina prouidentia ad pontificatus honorem uocati fuisset, tuique tunc hostes in Italia magnas copias haberent, & si pro pastoralis officij debito ab illis armis nobis abstinendum erat, tamen ne rationes tuas impeditas relinqueremus, non solum Florentinorum auxilia,

VM16

sed sanctæ etiam Rom. ecclesiæ copias in tuis subsidijs & castris vsari
permisimus: nec uero pecunias suppeditare cessauimus, nec antequam
depulsam illud periculum fuit, destituimus tuis ducibus fauere & iuuare.
Postea vero cum hic pontificatus honor, etiam in nobis patris personam
exposceret, decreuissimusque abesse ab armis & bellis exercitusque & mi-
lites nostros, tuis iam hinc constitutis rebus & non modo non inferioribus,
sed superioribus etiam, quam hostium tuorum reuocassemus. Tamen armis a no-
bis depositis neque fideli consilio ducibus tuis in Galliam transeuntibus,
neque inde pedem referentibus pecuniarum auxilio pro rebus nostrarum tenui-
tate defuimus. Successitque ex illo intempestiuo in Galliam transalpi-
nam tuorum transitu celerior & grauior in Italiam Gallorum irruptio. Re-
ge maximi nominis exercitum ducentem ac urbis opulentissimæ Medio-
diolani ab illis receptio: quo tempore cum duces tui de defensione illarum regi-
onum spem totam posuissent, ac de earum insuper, quæ tuæ erant pro-
priae, periculo commouerentur nos etiam uero in magno nostrarum rerum
metu essemus: eis conuentionibus occurrere coacti fuimus imminen-
ti periculo, quas tu optime nosti, quibus audisti tu profecto & cognoui-
sti, quæ nobis esset cura, quæ cautio rebus tuarum: tamen nihilominus tibi rebusque
tuis quæ & nobis & nostris caueremus. Hæc tu si nosti, quæ ad te certe
peruenerunt, nihil opus est illius temporis actiones nostras comprobare a-
pud te, singulareque quoddam studium nostrarum status honorisque tui ostende-
re: facile enim hoc tibi res ipsa declarauit. Sin autem & non cognouisti, uel
oblitus es, erit tempus commodius quo ista exponemus. Qui & Gallorum
transitu in tui regni fines: multis rebus remorati fuimus: & tamen si socie-
tatem eorum uoluissimus sequi, maxima nobis præmia, non solum propo-
nerentur, sed etiam essent parata, ab instituto nostro non discessimus,
plus apud nos amicitie tuæ memoria, quam præmium ullum ualuit. Secu-
ta uictoria tuorum aduersus Gallos: qua adepti cum omni nobis sub-
lata contentio uideretur, cumque iam sine cupiditate & partium suspitione
tibi uideremur etiam fœderis uinculo hæere posse, magnamque in eo be-
neficium Italiae & Christianitatis totius positum arbitraremur, non fœ-
dus solum fecimus, sed quo tui duces egentes pecunie alere & sustinere
exercitum possent, eumque a nostris finibus adducerent, centum illis de-
didimus ducatorum millia, conditione apposita: ut si de fœdere aliqua du-
bitatio tibi oriretur, illæ nobis pecunie restituerentur. Eo fœdere pla-
ne a te non accepto, nec probato, tum propter æmulationes quondam ex duci-

tuis, & ingrata cæteris consilia Bo. M. Pi schariæ Marchio nonnulla
iactare tractareq; ccepisset, quæ in detrimentū tui status intendi uide-
bantur, nosq; etiam illa consilia audiuissemus, neq; fœdere ab te reie-
cto, essemus penitus aspernati, quæretes. s. si tu nobis deesses, sicut iā
deeras, ubi possemus niti atq; confidere: tñ neq; a v̄bis ad facta aditū
ullum tentauimus, & uicente tuam in nos duriciā amore erga te no-
stro, recordamur te admoneri mandasse, ut duces tuos in Italia, quorū
in manu res tuæ essent, curares de te esse contētos: quo certe officio ti-
bi probare debuimus eē nobis uehemēter curæ quietē & stabilitatem
reꝝ tuarū. Deinde v̄o maximo cū gemitu & dolore nostro, atq; Italiae
totius cū ijdē duces tui statum Mediolani occupassent, atq; arcē i qua
Franciscus Ma: residebat circūuallare instituisent, tñ postulante a no-
bis curam & securitatē aduersus indignitatē tantam Italiae piculo oī-
bus notis atq; ignotis flagitantibus paratis, qui arma & auxilia confer-
rent, cunctis prope christianitatis regibus nos animantibus cū non ui-
deremur posse resistere monitis, quærelis, p̄cibusq; illorū, cū nos offi-
cīj nostri debitū Italiae calamitates & piculum cōe cōmoneret: Tñ ad-
ueniēte p̄ eos dies, dilecto filio commēdatore Herrera a te ad nos tra-
ctandi causā (ut ipse ferebat) misso, relapsi in pristinam sp̄e & cupidita-
tē b̄nuolentiæ tuæ nobis quoquō conciliandæ dimissis consilijs, cōspi-
rationibus, oblationibusq; cunctorū graui oīm indignatione & quære-
la, qui se a nobis desertos conquærebantur, ad te denuo confugiendū
putauimus. Quærentesq; tibi cōparare gloriā pacandæ Christiani-
tatis & moderationis tuæ omnibus declarandæ. Meminimus ea con-
ventionum capitula, quæ dictus Herrera attulerat, paucis in locis le-
uiter immutata, remisisse, ad te comprobāda: scripsisseq; manu nostra
litteras, quibus te per dei misericordiam obsecrantes, ut depellere uel-
les hanc suspicionem, quæ de tua nimia cupiditate omnibus adhære-
bat & perpetuitatem ac fructum amicitiaē nostræ tibi pollicebamur,
& consiliū fidele dabamus: & quæ petenda erant omni cū humani-
tate & beneuolentiā abs te petebamus. Securitatē uidelicet: Italiae,
duci Mediolani, si quo pacto errasset, clementiam, nobis ipsis amorē.
Quæ tot nostra opera atq; officia erga Serenitatem tuam nec nō alia
q̄ plurima, quæ tibi quotidie a nobis postulante prompte semper con-
cedebamus, ex quibus tibi commodum atque honor quotidie accre-
scebat, quemadmodum a te accepta & recompensata sint in prōptu est

cognoscere. Primum omnium tuorum in Italia agentium iniquitati & contumelijs ita fuimus expositi, ut cum non omnia statim ex illorum praescripto, & cupiditate egissemus de nostra fide & fidelitate obloquerentur, nosque apud te suscipi in iustis onerare non desinerent: Nec reputantes quod officium nostrum honorque deposceret. Vellent nos secum in omni consilio, quod illis placeret ruere precipites: atque ubi primum moderatius & circum spectius nos contineremus, omnium praeteritorum officiorum periret gratia, quibus tu profecto fidei multo plus quam conueniebat habebas. Deinde in Senensi ciuitate omnes nobis amicos & beniuolos, tanta tuorum acerbitas et iniquitas infectata est, ut exterminata pene omni nobilitate caedibusque multis factis, nihil fieret apertius quam eas contumelias & opprobria nobis ipsis impingi, cum nos patientia & dissimulatione, atque, ut omnes modestiae partes erga te seruaremus, nullum aliud remedium de tot innocentium calamitatibus, nisi a te ipso quaesissemus, quod tamen abfuit ut praestaret, ut quotidie peius atque acerbius illi in clades beniuolorum nostrorum, & nostrum dedecus grassarentur: Foederis autem ipsius tua reiectio, quod nos cum tuis oratoribus & agentibus, facultate hinc ictum, & a dilecto filio nobili uiro Cardo de La Noij, uicerege Neapolitano comprobatum & ratificatum, pro infirmissimo habebamus: cum eius non tam ratificatio abs te, quam executio sola expectaretur. quid tandem tibi erga nos animi esse ostendit: cum siquid in illo pro te esset, id libere adisceres: in quo pro aut dignitati nostrae aut comodo inseruiretur, id infectum irritumque dimitteres. Sicut in ijs quae separatim stipulata fuerant, Spolij uidelicet terrarum & locorum sedis apostolicae & aliorum quorundam repudiatio tua declarauit. Quo etiam euentu non solum pecunias nostras, & pacto conueto non recuperauimus, uerum etiam contra promissum & fide datam exercitus tui bona pars in S. Ro. ecclesiae locis & terris prope assidue usata est. Tantis & tam grauibus iniurijs & detrimentis subditorum nostrorum & crudelitate auariciae & innumerabiliu scelearum & inaudita immanitatis horribilis sit, & auribus humanis intoleranda commemoratio. Accessit in eis conditionibus, quae inter Serenitatem tuam & charissimum in Christo filium nostrum Franciscum regem christianissimum, apud te existentem, tractabantur: ut de illis nostri legati & nuntij aut penitus celarentur aut uix atque egre, cum ipsi studiose inquirerent, de leuissimis docerentur: & neque ea quae auditu & coniectura assequebantur, ad nos scribere permitterentur. Quo quidem tempore maximum dabat signum tuae & a no-

bis alienæ & fidei nostræ derogantis uoluntatis. Mittimus innumera-
bilia alia in quibus nulla nunq̄ habita est ratio, nec honoris nec uolun-
tatis nostræ. Ad illas ipsas literas, quas ad te iã humane & liberaliter
scripsimus. ita rñsum est, ut ubi clementiam ducis Mediolani peteba-
mus, tu rigorem iustitiæ offerres. Ita tñ, ut nequaquã ex ordine iustitiæ
iudiciū atq; sniam pœna añcederet: ubi eorum, q̄ tunc aduersus rō-
nes a tuis ducibus iactatā & ad nos delata etiam fuerant, culpam in q̄-
busdā esse dicebamus. Tu, quo nos quodammō criminarere illos im-
munes criminis fatere. Quæ tibi benigne & large pollicebamur, ea tu
tanq̄ tibi debita & obligata flagitares. In quo ꝑo perspicuum iudiciū
constitit, nos abs te illudi & pro nihilo haberi, ipsa illa capitula Herre-
ræ remissa ad te, ut comprobarentur, cum illi facultas primo cōcessa
uberior esset, quod iam confectā concordiam cū Christianiss. rege ha-
bebas, tu restrictiora multo q̄ prius & ieiuniora transmisisti: apertissi-
me indicans nos postremos eē, & contēni abs te: ubi tibi cū alijs ami-
citiā conuenisset. Quibus, tot animi tui erga nos nō bñ dispositi, signi-
ficationibus animaduersis, cū siue ea esse propria uoluntas tuæ in nos
uoluntatis uehementer diffidere cepissemus, siue q̄rundā ex tuis, qd̄
magis credimus, pueritas & maligna suasio, tñ tñ illos apud te posse
uehemēter periculosum intelligerem⁹, nobis totiq; Italiæ, p̄stitimus,
tñ in studio & amore pacis, p̄stitissemus p̄petuo: solitaq; nostra arma
patientiæ induentes permisissimus deo oēs actiones cogitationesque
nostras: si non tuorū pertinacia, in obsidenda arce Mediolani, illiusque
ultimum prope discrimen, nos ad sustentandā libertatē Italiæ discer-
nendūq; facta, a ꝑbis prope supremo tpe excitauisset. Præsertim cum
quo minus de uoluntate dubitare possemus, tua in Hispania ad depri-
mendā auctoritatē sanctæ sedis aposto. & summi pontificis dignita-
tem refringendam, proposita pragmatica edicta ecclesiasticæ faculta-
ti & libertati derogantia. Quibus in regno Neapolitano, ecclesiæ Ro-
manæ feudo, similia alia consecuta sunt. Supradicti quoq; uice regis
Neapolitani, qui ad nos, ut ueniret electus fuerat, apud christianiss. re-
gem remansio & cum eo nouaq; tecū cōventionū occulta, & a nris ibi
dem agentibus abscondita tractatio, fixū in te illud consiliū nostræ au-
toritatis deprimentæ & amicitiae om̄ino repudiandæ persequerantēq;
in ea opinione sententiā indicaret. Quod confirmauit etiā nobis ma-
gis dilecti filij Hugonis de Monchada ad nos firmandę amicitiae cau-

sa cum amplis mandatis (ut ferebatur) missi. In regno Franciæ mora
tanq̄ euentum speculantis, ut si illæ res tibi ex sententiã cõfectæ essent,
nos tum penitus posthaberemur ac deinde eodẽ animo, cū duce Me-
diolani potius pacisci contendentis: cū quidem interea tui Italia agen-
tes, ut omnia & extra & intra appareret, contra nos quoq; & san. Ro.
ecclesiæ sanctum iniri consilia. Parmam urbem nostrã proditione oc-
cultã eripere nobis tentauissent: quibus tot & tantis iniurijs & causis
inuiti quidẽ & gementes de te desperare & diffidere coacti sumus, no-
stramq; amicitiam & bñuolentiam, quã tu toties repudiasti, multis et
magnis regibus adiungere, quorũ optimũ in Christianam rem & se-
dem apostolicam animũ, si aspernati essemus, non iam pastoris & com-
munis patris laudem, sed sup̄bis & insolētis nomen acquisiuissemus.
Quod cū esset a nobis iam factũ & fides inuicem data, foedereq; con-
stricti cū eis regibus essemus. Accessit tum demũ, itineribus lente &
tarde confectis dictus Hugo nobis tecũ coniunctionem & conditio-
nes eas afferens: quas nos cupiditæ amicitia, & ut nobis quidem ui-
debatur, cum cõmuni Italiæ & Christianitatis commodo, tui etiam et
commodi & honoris priuatim appetentes. Tam sæpe abs te, tamque
uehementer cū requissemus, fuimus totiẽs repudiati ac repulsi: quarũ
nunc accipiendaz occasio & tps præteriere. Atq; ut impediens Italiæ
graue seruitutis periculũ, ac turbationẽ uniuersæ Christianitatis, q̄tũ
in nobis est, propulsemus armis & exercitu sedem apostolicã minime
sumus compulsi: abhorrentes quidem ab ipsa armorũ tractatiõẽ, sed ta-
men nullam aliã uiam defendendæ iustitiæ & pacis inter omnes æquis
conditionibus sperandæ minime cernẽtes. Habes rationẽ nostrorũ
actorum & consiliorum: quæ iccirco summatim a nobis tibi explicata
est, ut iustificemus non solũ coram Deo (is enim inspector cordiũ est)
sed etiam coram omnib; hominib; actiones nostras: & nũc eo animo
sumus, atq; ita coram eodem deo attestamur. Si serenitas tua ad æq-
tatem & humanitatem referre se uoluerit, nostra arma non solũ non
aduersa tibi, uerum etiam ad res ȳe gloriosas propitia futura. Sin aut
in occupada q̄tidie magis Italia & alijs ptibus christianitatis perturbã
dis nõ tã naturæ tuæ (q̄ nos probã semper esse existimauimus) quam
cupiditati & consilijs tuorũ obsequi perseueraueris, nos neq; iusticiæ
neq; libertati Italiæ (in q̄ huius quoq; sanctæ sedis tutela continet) de-
futuros, sed iusta & arma moturos, non tam ad offensionem tuam (ti-

bi enim omnia semper honesta & prospera optamus) q̄ ad defensionē
nostrorum & patriæ salutem, communitq; dignitatis. Quod (ut ne no
bis nimium egre & inuito, hæc ipsa tractantibus, facere necesse sit) ob
secramusq; te fili charissime per uiscera misericordiæ Dei nostri & per
eam spem, quæ de tua uirtute tanquam futura Christiano nomini sa
lutaris, omnium mentes occupat ut prouidere uelis, quo, immode
ratis cupiditatibus repulsis, & aliquid potius publico Christianitatis
bono condonando, quam omnia nimium ad te trahere conando. Hæc
Italiæ & Christianitatis incommoda & pericula, tua moderatione se
dentur. Est enim tibi profecto huius curæ onus commune nobiscum
&ambo a deo in hanc sollicitudinem pro commissis nobis honoribus
sumus uocati. In quo nos officio & debito nostro, neq; defuimus, ne
que quantum iustitiæ patrociniū permisit, defuturi sumus. Tu ꝑ
si, quæ de tua in pacem generalem uolūtate passim ferebantur, ueras
prudentiæ & pietatis radices habebant, habes occasionem declarandi
quæ sentiebas, omnia uere & ex animo sensisse: atq; operibus ꝑba cō
probando singularem optimi principis laudem tibi acquirendi. Qui
si tam nobis uere amorem tuum cupientibus in liberanda Italia q̄ fœ
deratis nostris, in suis iustis & plenis humanitatis æquitatisq; petiti
onibus satisfacere institueris. Erit id Serenitatis tuæ famæ & sapientiæ
melius multo accommodatum & paci uniuersali securitatiq; tam re
rum tuarum q̄ totius Christianitatis magis, consentaneum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo
piscatoris, die uicesimo tertio Iunij. M.

D. XXVI. Pontificatus nostri

Anno tertio.

Ia. Sadoletus.